

TARKASTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2013 vp

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2012 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt tarkastusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksen eduskunnalle valtion vuoden 2012 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta (K 14/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Marjatta Kimmonen, ylijohtaja Tytti Yli-Viikari, johtava tilintarkastaja Aila Aalto-Setälä ja tuloksellisuustarkastusneuvos Visa Paajanen, valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta
- pääjohtaja Antti Vehviläinen, ylijohtaja Rami Metsäpelto ja talousjohtaja Kristiina Tikkala, Liikennevirasto
- osastopäällikkö Tuomas Isoranta ja kommentaja Petri Vähäkangas, Pääesikunta, Puolustusvoimat.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Erilliskertomuksen käsittely valiokunnassa

Tarkastusvaliokunnan toimialaan kuuluu valtion tilinpäätöskertomus ja mietinnön laatiminen siitä. Vuoden 2012 osalta tilanne on poikkeuksellinen, valiokunta antoi jo lausunnon hallituksen vuosikertomuksesta perustuslakivaliokunnalle ja antaa nyt mietinnön tarkastusviraston erilliskertomuksesta, jossa käsitellään samaa aihealuetta eli valtion tilinpäätöstä ja hallituksen vuosikertomusta. Valiokunta viittaa tältä osin aiempaan lausuntoonsa perustuslakivalio-

kunnalle (TrVL 6/2013 vp). Tämän lisäksi valiokunta on käsitellyt viimeksi lokakuussa 2013 kysymystä Suomen kokonaisvastuista ja -riskeistä sekä sitä, että Euroopan keskuspankin (EKP) kautta Suomelle tulevia välillisiä vastuita ei mikään tahoa Suomessa yhdistä Suomen valtion vastuisiin. Tätä problematiikkaa on tuotu esiin myös nyt käsiteltävänä olevassa tarkastusviraston kertomuksessa, ja valiokunta uudistaa aiemmin lausumansa myös tältä osin (TrVL 5/2013 vp).

Tarkastusvaliokunta keskittyy tässä mietinnössään valtion talousarvion noudattamiseen liittyviin kysymyksiin.

Valtion talousarvion ja sitä koskevien säädösten noudattaminen

Tarkastusvaliokunta on viime vuosina kiinnittänyt toistuvasti huomiota valtion talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamisen puutteisiin (TrVM 4/2012 vp, TrVM 5/2011 vp ja TrVM 8/2010 vp). Valtiontalouden tarkastusviraston varainhoitovuotta 2012 koskevien tarkastusten perusteella tilanne ei ole kuitenkaan kokonaisuutena tarkastellen parantunut.

Tarkastusvirasto antoi varainhoitovuodelta 2012 ministeriöiden sekä virastojen ja laitosten tilintarkastuksista yhteensä 67 tilintarkastuskertomusta. Tarkastusvirasto totesi 16 kirjanpitoyksikössä sellaisia virheellisiä menettelyjä, jotka yksinään tai yhdessä muiden virheellisten menettelyjen kanssa katsottiin sillä tavoin talousarvion tai sitä koskevien keskeisten säännösten vastaisiksi, että niistä sisällytettiin tilintarkastuskertomukseen yksilöity kielteinen laillisuuskannanotto. Koska huomautukset koskivat useita eri asioita, niiden yhteismäärä oli kaikkiaan 43. Edelliseen vuoteen verrattuna kielteisten laillisuuskannanoton saaneiden virastojen kokonaismäärä on pienentynyt kahdella, mutta huomautusten yhteismäärä lisääntynyt kahdeksalla.

Tarkastusvaliokunta pitää huolestuttavana sitä, että merkittävimmät syyt kielteisiin laillisuuskannanottoihin koskivat talousarvion vastaista määrärahan tai valtuuden käyttöä. Näistä kertyi kaikkiaan 32 huomautusta, ja niitä sisältyi 13 kirjanpitoyksikön tilintarkastuskertomukseen. Tämän ryhmän huomautukset ovat jonkin verran lisääntyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Huomautukset koskivat talousarvion vastaista määrärahan tai valtuuden käyttötarkoitusta, menojen kohdentamista talousarvion vastaisesti, määrärahan tai valtuuden käyttöajan jatkamista valtion talousarviosta annetun lain 7 §:n vastaisesti, tulojen kirjaamista bruttobudjetoidulle menomomentille valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n vastaisesti sekä valtuuden tosiasiallista ylittämistä.

Puutteet tuloksellisuuden laskentatoimen järjestämisessä ja toiminnallista tehokkuutta koskevien tietojen esittämisessä johtivat huomau-

tukseen viiden kirjanpitoyksikön tilintarkastuskertomuksessa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tuloksellisuuden laskentatoimen järjestäminen on edellytys erityisesti toiminnallista tuloksellisuutta koskevien tietojen esittämiselle tilinpäätöksessä. Tältä osin tilanne on edelliseen vuoteen verrattuna hieman parantunut.

Valiokunta painottaa sitä, että kielteistä laillisuuskannanottoa on aina pidettävä kyseisen viraston taloudenhoidon kannalta vakavana asiana, ja tilintarkastuksen tehtävänä on raportoida menettelyistä, jotka merkitsevät poikkeamista talousarvion asianmukaisesta noudattamisesta.

Valtiontalouden tarkastusviraston valtuuksia koskeneessa laillisuustarkastuskertomuksessa (Tarkastuskertomus 10/2013) kävi ilmi, että valtion valtuuksien budjetoinnissa ja seurannassa ei ole kokonaisuutena riittävän kattavasti noudatettu niitä koskevia keskeisiä säännöksiä ja määräyksiä. Valtuuksia oli vuonna 2012 käytössä yhteensä 17,1 miljardia euroa.

Perusteellisessa kaikkia hallinnonaloja koskeneessa tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota kahden keskeisen kirjanpitoyksikön, Puolustusvoimien ja Liikenneviraston, valtuusseurannan olennaisiin puutteisiin. Lisäksi muidenkin keskeisten kirjanpitoyksiköiden valtuusseurannassa oli jonkin verran puutteita. Kirjanpitoyksiköiden tilinpäätöslaskelmissa valtuuksista ja niiden käytöstä aiheutuvista menoista oli olennaisilta osin esitetty oikeat ja riittävät tiedot.

Valiokunta pitää tärkeänä, että valtuuksien budjetointi ja seuranta saadaan kaikissa kirjanpitoyksiköissä säännösten ja määräysten mukaisiksi. Erityisesti Liikenneviraston ja Puolustusvoimien valtuusmenettelyssä on vielä paljon korjattavaa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtuusmenettely on tarkkaan säännelty perustuslakitasoinen menettely. Sen säädöstenmukaisella soveltamisella turvataan eduskunnan budjettivallankäyttö. Mikäli valtuusmenettelyä sovelletaan sitä koskevien säädösten vastaisesti, ei hallinnolla tosiasiallisesti ole tulevien sopimusten ja sitoumusten tekemiseen eduskunnan sille suomina toimivaltuuksia.

Tarkastusvaliokunta on viime vuosina kiinnittänyt huomiota erityisesti Liikenneviraston

talousarviosäännösten vastaiseen menettelyyn (TrVM 4/2012 vp ja TrVM 5/2011 vp). Asian-
tuntijakuulemisen perusteella Liikennevirasto-
sa on ryhdytty talousarvion ja sitä koskevien
keskeisten säännösten noudattamiseksi kehittä-
mistoiimiin koskien mm. projektien seurannan
parantamista, talousasiantuntemuksen lisäämis-
tä ja sisäisen valvonnan tehostamista. Valiokun-
ta pitää välttämättömänä, että Liikennevirasto
saa toimintansa näillä toimin säännösten ja mää-
räysten mukaiseksi. Valiokunta seuraa tilanteen
kehittymistä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus edel-
leen jatkaa toimenpiteitä, jotta talousarviota ja

sitä koskevia säädöksiä noudatetaan ja että sisäi-
sen valvonnan järjestämiseen valtion talousar-
viosta annetun lain 24 b §:n ja hyvän hallinnon
periaatteiden mukaisesti kiinnitetään nykyistä
enemmän huomiota.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella tarkastusvaliokunta
ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannan-
oton,

*että eduskunnalla ei ole huomautetta-
vaa kertomuksen johdosta.*

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
jäs. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Mika Lintilä /kesk
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Matti Saarinen /sd

Kari Tolvanen /kok
Anu Urpalainen /kok
Erkki Virtanen /vas
vjäs. Kauko Tuupainen /ps.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.